

ใบความรู้ เรื่อง การสำรวจทางทะเลและค้นพบดินแดนใหม่

การสำรวจทางทะเลของชาวยุโรปเกิดจากความต้องการพัฒนาเส้นทางทะเลติดต่อระหว่างยุโรปกับเอเชียส่งผลให้เกิดเส้นทางเดินเรือติดต่อระหว่างดินแดนต่าง ๆ ทั่วโลก ทำให้ค้นพบดินแดนใหม่ ๆ ซึ่งยังไม่เป็นที่รู้จักมาก่อน และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติอย่างกว้างขวาง

ที่มาของการสำรวจทางทะเล

๑) การมีวิทยาการที่ก้าวหน้า การศึกษาในสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาการ ผลักดันให้ชาวยุโรปหันมาสนใจต่อท้องทะเลที่กั้นระหว่างโลกตะวันออกกับโลกตะวันตก นอกจากนี้ความรู้ในการใช้เข็มทิศ การพัฒนารูปทรงและขนาดของเรือให้แข็งแรงทนทานต่อสภาพลมฟ้าอากาศ สามารถที่จะเดินทางไกลได้ดีขึ้น ทำให้ชาติตะวันตกหลังไหลสู่โลกตะวันออกอย่างกว้างขวาง

๒) แรงผลักดันทางการค้า เมื่อพวกมุสลิมเติร์กสามารถยึดครองจักรวรรดิไบแซนไทน์ ทำให้การค้าทางบกระหว่างโลกตะวันออกกับโลกตะวันตกหยุดชะงัก แต่สินค้าต่าง ๆ จากตะวันออก เช่น ผ้าไหม เครื่องเทศต่าง ๆ ยังเป็นที่ต้องการของตลาดตะวันตก หนทางเดียวที่พ่อค้าจะติดต่อค้าขายได้ก็คือ การติดต่อค้าขายทางทะเล ดังนั้นจึงจำเป็นต้องสำรวจเส้นทางทางทะเล เพื่อหาเส้นทางติดต่อกับดินแดนต่าง ๆ

๓) อิทธิพลของแนวคิดในสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาการ แนวความคิดในสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาการ ทำให้ชาวยุโรปมุ่งหวังที่จะสร้างชื่อเสียงเกียรติยศและความต้องการที่จะเสี่ยงโชคเพื่อชีวิตที่ดีกว่า ผลักดันให้ชาวยุโรปเกิดความกล้าหาญที่จะเผชิญกับสิ่งต่าง ๆ รวมทั้งความกระตือรือร้น ที่จะแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ และรักการผจญภัย เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชาวยุโรปกล้าเสี่ยงภัยเดินทางสำรวจมหาสมุทรที่กว้างใหญ่ไพศาล

การสำรวจทางทะเลของประเทศต่าง ๆ ในยุโรป

๑) โปรตุเกส เป็นชาติแรกเริ่มสำรวจทางทะเลอย่างจริงจัง โดยการเดินทางที่สำคัญคือ **วาสโก ดา กามา (Vasco da Gama)** นักเดินเรือชาวโปรตุเกสประสบความสำเร็จในการเดินเรืออ้อมแหลมกู๊ดโฮปและแล่นเรือข้ามมหาสมุทรอินเดียไปยังประเทศอินเดีย ในปี ค.ศ. ๑๔๙๘

๒) สเปน เริ่มต้นสำรวจดินแดนโดย **คริสโตเฟอร์ โคลัมบัส** นักเดินเรือชาว

เรือในยุคการสำรวจทางทะเล

ที่มา : หนังสือส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม, หน้า ๑๔๘

วาสโก ดา กามา

ที่มา : <http://legendtheworld.blogspot.com/2013/08/vasco-da-gama.html>

อิตาลีที่ได้รับการสนับสนุนจากกษัตริย์สเปนในปี ค.ศ. ๑๔๙๒ โคลัมบัสแล่นเรือข้ามมหาสมุทรแอตแลนติกไปทางตะวันตกของยุโรปและพบหมู่เกาะเวสต์อินดีส (West Indies) ซึ่งเขาเข้าใจผิดว่าเป็นชายฝั่งทะเลของอินเดีย ต่อมาอเมริโก เวสปุชชี (Americo Vespucci) จึงทราบว่าดินแดนที่โคลัมบัสค้นพบนั้นเป็น “โลกใหม่” หรือดินแดนใหม่ที่ยังไม่เป็นที่รู้จักในยุโรปและเรียกว่า “อเมริกา” ตามชื่อของเขา

๓) ฮอลันดา เดิมฮอลันดาเคยอยู่ใต้การปกครองของสเปน และทำหน้าที่เป็นพ่อค้าคนกลางในการค้าเครื่องเทศ จนกระทั่ง ค.ศ. ๑๕๘๑ ได้แยกตัวเป็นอิสระจากสเปน ทำให้สเปนประกาศปิดท่าเรือลิสบอนส่งผลให้ฮอลันดาไม่สามารถซื้อเครื่องเทศได้อีก ฮอลันดาจึงต้องหาเส้นทางทางทะเลเพื่อซื้อเครื่องเทศโดยตรง ใน ค.ศ. ๑๕๙๘ ได้จัดตั้งสถานีการค้าในเกาะชวา และจัดตั้งบริษัทอินเดียตะวันออกของฮอลันดา เพื่อควบคุมการค้าเครื่องเทศ

๔) อังกฤษ ใน ค.ศ. ๑๕๘๘ กองทัพเรือของอังกฤษทำสงครามชนะ กองทัพเรืออาร์มาดาของสเปนได้ ทำให้อังกฤษขยายอิทธิพลสู่ดินแดนตะวันออก และเป็นคู่แข่งทางการค้ากับฮอลันดา ในต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๑๗ รัฐบาลอังกฤษได้จัดตั้งบริษัทเอเชียตะวันออกของอังกฤษ ซึ่งได้จัดตั้งสถานีการค้าในอินเดียและคาบสมุทรมลายู ต่อมาดินแดนเหล่านั้นกลายเป็นอาณานิคมของอังกฤษ ส่วนในทวีปอเมริกาเหนือ นั้น ชาวอังกฤษเข้าไปตั้งถิ่นฐาน และขยายต่อไปจนมีอาณานิคมรวม ๑๓ แห่ง

ผลของการสำรวจทางทะเล

๑) เกิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม กล่าวคือ ชาวยุโรปได้นำความเจริญของตนเองเข้าไปยังดินแดนต่าง ๆ ที่ไปถึง เกิดการแพร่กระจายวัฒนธรรมตามแบบตะวันตก ในขณะที่เดียวกันยุโรปได้รับอารยธรรมจากดินแดนอื่น ๆ เช่น วิทยาการของชาวตะวันออก รวมไปถึงสินค้าและพืชพรรณที่มีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของชาวยุโรป เช่น ยาสูบจากหมู่เกาะเวสต์อินดีส น้ำตาลและมันฝรั่งจากอเมริกาใต้

๒) ศาสนาคริสต์ได้แผ่ขยายไปในดินแดนต่าง ๆ ที่ชาวยุโรปเข้าไปติดต่อค้าขาย หรือดินแดนที่ยุโรปได้เข้ายึดครองจัดตั้งเป็นอาณานิคม ในบางแห่งใช้แบบสันตวิธี โดยบาทหลวงจะทำหน้าที่สั่งสอนให้การศึกษากับชาวพื้นเมือง และช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม ในบางแห่งใช้วิธีการรุนแรงบีบบังคับคนพื้นเมืองโดยเฉพาะในบริเวณอเมริกากลางและอเมริกาใต้ให้มาเข้ารับถือคริสต์ศาสนา ทำให้ศาสนาคริสต์เจริญอย่างมั่นคงในดินแดนนั้น

๓) การเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจของยุโรป การค้นพบดินแดนใหม่ส่งผลให้การค้าขยายตัวอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ประเทศต่าง ๆ ในยุโรปต่างใช้นโยบายแข่งขันทางเศรษฐกิจเป็นหลัก บรรดาพ่อค้าและนายทุนรวมตัวกันจัดตั้งบริษัทโดยมีกษัตริย์ให้การสนับสนุนทำการค้าในนามของประเทศ ทำให้บรรดาพ่อค้าและนายทุนมีฐานะมั่นคงและกลายเป็นบุคคลชั้นนำทางการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ และสังคมในเวลาต่อมา

ใบความรู้ เรื่อง การปฏิรูปศาสนาคริสต์และการเป็นรัฐชาติสมัยใหม่

การปฏิรูปศาสนาคริสต์

การปฏิรูปศาสนาคริสต์ โดยหมายถึง ขบวนการในยุโรปตะวันตกที่ปัจเจกชนและสถาบันต่าง ๆ แสดงความเห็นคัดค้านการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องตามหลักในคัมภีร์ไบเบิล การปฏิรูปดังกล่าวเกิดขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๖ และเป็นไปอย่างต่อเนื่อง จนในที่สุดคริสต์ศาสนาในยุโรปได้แตกแยกเป็น ๒ นิกาย คือโรมันคาทอลิกและโปรเตสแตนต์

สาเหตุของการปฏิรูปศาสนาคริสต์

๑. **ความเสื่อมของศาสนจักร** อันเกิดจากการที่พระเจ้าไม่มีส่วนร่วมในสงครามครูเสด สภาพความเป็นอยู่ของพระที่ร่ำรวยและหรูหรา ไม่เหมาะสมกับการเป็นนักบวช การทุจริตในงานศาสนา รวมไปถึงมีการขายใบบุญใต่บาปซึ่งเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นลักษณะของการค้าเพื่อความร่ำรวยของคริสตจักรมากกว่าความศรัทธาในศาสนา

๒. **ความเสื่อมของระบบฟิวดัลและการพัฒนาเป็นรัฐชาติ** ทำให้กษัตริย์ต้องการอำนาจเต็มที่ไม่ต้องการให้สมเด็จพระสันตะปาปามีอิทธิพลเหนืออาณาจักรและประชาชน ทำให้เมื่อมีการปฏิรูปศาสนาขึ้น กษัตริย์ในหลาย ๆ อาณาจักรจึงให้การสนับสนุนเพื่อที่จะได้ตั้งอำนาจปกครอง อำนาจทางศาลและความมั่งคั่งกลับคืนมา

๓. **ความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ** ทำให้ระบบการค้า ชนชั้นกลางและเมืองเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว แต่แนวคิดทางศาสนาไม่สนับสนุนการค้าแบบแสวงหาผลกำไร ทำให้เป็นอุปสรรคต่อระบบเศรษฐกิจแบบใหม่ที่เป็นระบบนายทุน ดังนั้นเมื่อเกิดการปฏิรูปศาสนาคริสต์ขึ้น บรรดาชนชั้นกลางจึงให้การสนับสนุน เพราะเป็นการยกเลิกระเบียบข้อบังคับและแนวความคิดที่ล้าสมัยไม่เหมาะสมกับเศรษฐกิจสมัยใหม่

๔. **อิทธิพลของการฟื้นฟูศิลปวิทยาการ** ที่มีแนวคิดมนุษยนิยม (Humanism) ทำให้คนต้องการอิสรภาพ เสรีภาพ ในการแสวงหาความจริงโดยไม่ต้องมีการชี้แนะจากศาสนา รวมไปถึงการประดิษฐ์แท่นพิมพ์ของจอห์น กูเตนเบิร์ก ที่ทำให้องค์ความรู้และเอกสารต่าง ๆ มีการเผยแพร่ออกไปได้อย่างรวดเร็ว ทำให้เมื่อเกิดการปฏิรูปศาสนาขึ้นจึงมีการขยายผลออกไปได้รวดเร็วเกินกว่าศาสนจักรจะปราบปรามได้ทัน

สภาพการณ์การปฏิรูปศาสนาคริสต์

การปฏิรูปศาสนาคริสต์เริ่มต้นที่ดินแดนเยอรมนี โดยมาร์ติน ลูเทอร์ เมื่อปี ค.ศ. ๑๕๑๗ เพื่อแก้ไข ความเสื่อมโทรมของนิกายโรมันคาทอลิก โดยเสนอหลักการ ๙๕ ประการ ไปปิดไว้ที่ประตูหน้าโบสถ์เมืองวิทเทนเบิร์ก ประเทศเยอรมันซึ่งมีเนื้อหาประณามการขายใบไต่บาปของสมเด็จพระสันตะปาปา และการกระทำที่เหลวไหลอื่น ๆ ของสถาบันสันตะปาปา ทำให้ลูเทอร์ถูกขับออกจากศาสนา กลุ่มผู้สนับสนุนแนวคิดของลูเทอร์ซึ่งเรียกว่า “ผู้ประท้วง” (potestant) ได้ยึดหลักของลูเทอร์ที่สำคัญคือ ศรัทธาโดยความเชื่อพระคัมภีร์เป็นสิ่งที่ถูกต้อง และชาวคริสต์ทุกคนสามารถเผยแพร่ศาสนาได้โดยไม่ต้องบวช ต่อมาในปี ค.ศ. ๑๕๓๐ มาร์ติน ลูเทอร์ ได้ประกาศลัทธิลูเธอรัน (Lutherianism) นับเป็นการประกาศแยกตัวออกมาจากศาสนาคริสต์ที่กรุงโรม และต่อมาได้มีการประกาศแยกตัวออกจากคริสตจักรกรุงโรมอีกหลายดินแดน เช่น ลัทธิสวิงเลียน (Zwinglianism) ในสวิสเซอร์แลนด์ ลัทธิคาลเวง (Calvin) ในฝรั่งเศส ซึ่งลัทธิเหล่านี้มีลักษณะเป็นการต่อต้านจึงถูกเรียกโดยรวมว่า “โปรเตสแตนต์” (Protestant)

ผลของการปฏิรูปศาสนาคริสต์

๑. ศาสนจักรแตกแยกออกเป็น ๒ นิกาย คือนิกายโรมันคาทอลิกซึ่งมีสมเด็จพระสันตะปาปา เป็นประมุข และนิกายโปรเตสแตนต์ที่แยกตัวออกมา

๒. กษัตริย์แต่ละประเทศที่หันมานับถือโปรเตสแตนต์ได้เป็นอิสระ พ้นจากอำนาจของศาสนจักรที่กรุงโรม ส่งผลให้เกิดความรู้สึกชาตินิยมและส่งผลต่อการพัฒนาเป็นรัฐชาติในเวลาต่อมา

๓. เกิดเสรีภาพในการเลือกนับถือศาสนา รวมไปถึงวิทยาการต่าง ๆ มีความก้าวหน้าเนื่องจากศาสนจักรไม่สามารถควบคุมและบีบบังคับการสร้างองค์ความรู้ได้อีกต่อไป

๔. ศาสนจักรโรมันคาทอลิกมีการปฏิรูปภายในเพื่อปรับปรุงข้อบกพร่องและฟื้นฟูความเข้มแข็งให้กับศาสนจักรเพื่อดำรงความศรัทธาของประชาชนเอาไว้

ที่มา : หนังสือส่งเสริมประสิทธิภาพ

การเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้
สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม,
หน้า ๑๕๐

การเป็นรัฐชาติสมัยใหม่

ในช่วงยุคกลาง อำนาจในการปกครองดินแดนต่าง ๆ โดยส่วนใหญ่จะตกอยู่กับขุนนางในระบบอุปถัมภ์ ประกอบกับการถูกคริสตจักรแทรกแซง ทำให้กษัตริย์ไม่มีอำนาจอย่างแท้จริง แต่ในช่วงปลายยุคกลาง ระบบอุปถัมภ์ และ คริสตจักรเสื่อมอิทธิพลลง ประกอบกับ**ความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ** ทำให้พ่อค้าและนายทุนขึ้นมามีบทบาท ในสังคม และ ช่วยสนับสนุนกษัตริย์ทางการเงิน นอกจากนี้ยังเกิดความสำนึกในความเป็นชาติ หรือแนวคิด**ชาตินิยม (Nationalism)** อัน เกิดจากการมีเชื้อชาติเดียวกัน ใช้ภาษาเดียวกัน ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ และความจงรักภักดีต่อชาติของตน สิ่งเหล่านี้เป็น ปัจจัยสำคัญที่ทำให้กษัตริย์สามารถรวบรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลาง ก่อให้เกิดเป็นระบบ**รัฐชาติ (Nation States)** ในดินแดน ยุโรป

จากการพัฒนาของรัฐชาติต่าง ๆ ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๖ ได้ทำให้พระราชอำนาจของกษัตริย์มีมากขึ้น กษัตริย์ ปกครองด้วยพระราชอำนาจที่เด็ดขาด มีระบบการบริหารที่รวมศูนย์อำนาจไว้ที่ ส่วนกลาง ทางฝ่ายประชาชนก็ยินยอม และ จงรักภักดีต่อกษัตริย์ที่เป็นประมุขแห่งชาติ ระบบการปกครองนี้เรียกว่า **ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Absolute Monarchy)**

การที่ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เติบโตขึ้นมาได้ มาจากสาเหตุหลายประการ ได้แก่ การพัฒนาด้านการค้าและ การแสวงหาดินแดนอาณานิคม ทำให้พวกพ่อค้านายทุนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการค้า ทำให้พวกนี้ต้องการสนับสนุนรัฐบาลกลาง ที่เข้มแข็งที่มีอำนาจในการคุ้มครองกิจการของพวกเขา สาเหตุเหล่านี้ทำให้ฐานะของกษัตริย์มีความมั่นคงขึ้น เนื่องจากมีรายได้ ที่เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ คริสตจักรได้แตกแยกและอ่อนแอลงจากการแยกออกของนิกายโปรเตสแตนต์ ประชาชนจึงหันมา จงรักภักดีต่อกษัตริย์ ส่งผลให้สถาบันกษัตริย์มีอำนาจเพิ่มมากขึ้น

พระเจ้าเฮนรี่ที่ ๘

ที่มา : หนังสือส่งเสริมประสิทธิภาพ
การเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้
สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม,
หน้า ๑๕๐

ชายส์ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความยิ่งใหญ่แห่งระบอบสมบูรณาญา สิทธิราชย์ในฝรั่ง

รัฐชาติที่กษัตริย์สามารถรวมอำนาจและปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ในช่วงนี้มี ด้วยกัน ๔ ประเทศคือ **สเปน โปรตุเกส อังกฤษ และฝรั่งเศส** ตัวอย่างของกษัตริย์พระองค์ สำคัญที่ประสบความสำเร็จในการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ คือ

- **พระเจ้าเฮนรี่ที่ ๘ แห่งอังกฤษ (ค.ศ.๑๕๐๙-๑๕๔๗)** ทรงใช้พระราชอำนาจในการ ปกครองอย่างเด็ดขาด ผลงานที่สำคัญของพระองค์คือ การแยกคริสตจักรแห่งอังกฤษออก จากคริสตจักรโรมันคาทอลิก และตั้งเป็นนิกายแองกลิกันหรือ Church of England ขึ้น
- **พระนางเจ้าเอลิซาเบธที่ ๑ แห่งอังกฤษ (ค.ศ.๑๕๕๘-๑๖๐๓)** เป็นยุคที่อังกฤษ ขยายแสนยานุภาพทางทะเล จากการชนะกองเรืออาร์มาดาของสเปนได้ทำให้อังกฤษ กลายเป็นมหาอำนาจทางทะเลของโลกนับแต่นั้นมา

- **พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ แห่งฝรั่งเศส (ค.ศ.๑๖๔๓- ๑๗๑๕)** ในสมัยนี้เป็นสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่ รุ่งเรืองที่สุด เพราะพระองค์ปกครองเด็ดขาด กิจการทุก อย่างขึ้นกับพระองค์ดังที่กล่าวว่า “รัฐ คือตัวข้า” นอกจากนี้พระองค์ยังโปรดให้สร้าง**พระราชวังแวร์**

พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔

ที่มา : หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์สากล ชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ ๔ - ๖, ๙๔

